

og energiske iscenesættelse. Wilder er ingen forfinet skønånd, når han instruerer. Han kan være vulgær og smagløs, men vulgæriteten har en mening. Den befordrer pointerne, der rammes ind med kraft i billederne. I »The Fortune Cookie« samler parret sig helt om en beskrivelse (og fordømmelse) af svindel. Næsten alle svindler hinanden i denne film. Helt ud til de mindste bipersoner gennemspilles temæt. Der svindles for millioner i de øverste etager og to arbejdere på stadion snyder hinanden, når de sorterer bluserne, der skal til vask. Den største skurk af dem alle er *Walter Matthaus* sagfører. Han er simpelthen helt skrupelløs. For ham er det at snyde de andre simpelthen blevet meningen med tilværelsen. Han har en fornemmelse af, at han snyder nogen, hvis hans børn falder og brækker benene på hospitalet i stedet for på gaden. Han har intet til overs for den klient, der er så stupid at falde foran en lille butik. I følge ham er det utiladeligt at man ikke bliver invalid foran en bank, der kan give en ordentlig skadeserstatning. Han er det moderne karriere-menneske i karikatur, men i en karikatur, der hele tiden er genkendelig. Intet er ham helligt, han hundser med familien, og han bruger ethvert middel for at få sin flinke svoger til at spille med i komedien. Da han til sidst taber spillet, kan ingen være i tvivl om, at han lynhurtigt forstår at udnytte situationen til nye manøvrer. Han er den entreprenante materialist og uudryddelig. Men de fleste af de andre personer levner Wilder og Diamond heller ikke megen ære. I dem gennemspilles svindlermotivet. Kun TV-fotografen og fodboldspilleren er de hæderlige i en gennemkorrupt verden. Dette kan man kalde sentimentalt. Men svarer disse to i grunden ikke i moderne udgave til Capras naive helte? Og i mine øjne er filmens afsluttende scene, hvor de to hæderlige finder sammen i leg på det store natteøde stadion, en smuk og sand scene. Der er trods alt mulighed for at finde menneskelig solidaritet i den fjendtlige verden.

I filmen er satiren sat ind i præcist skildrede milieuer, og atter får man det amerikanske bysamfund helt tæt ind på livet, lejligheder, kontorer, gader og urbane lokaliteter eksisterer for vore øjne med en konkret tilstedeværelse i al deres grimhed og brugthed.

Som sædvanlig har Wilder omgivet sig med professionelle medarbejdere. *Walter Matthau*, som man i de senere år har fulgt med stigende fryd, er i »The Fortune Cookie« nået til en foreløbig kulmination i sin karriere. Han kan bogstavelig talt sin korrupte sagfører på fingrene. Han har en række håndbevægelser, der perfekt karakteriserer denne smarte fyr. Han overbeviser virkelig om, at han er den type, som får en til at tælle sine fingre efter at have trykket ham i hånden for at se om de alle stadig er der. Han er ikke til at skyde igennem, og dog ved vi, at han aldrig vil nå helt op i toppen. Over for ham er placeret *Jack Lemmon*, som stadig er den bedste moderne amerikanske skuespiller, der kan give udtryk for den indespærrede følsomhed og desperate trang til kærlighed hos det forfulgte bymenneske.

At kalde »The Fortune Cookie« for en kold film tyder på en alt for indsnævret opfattelse

af, hvad der er koldt og hvad der er varmt. Man overlader gerne til enhver at sammenligne denne film med f. eks. nylige danske forsøg på at prise det legende menneske. Mens man er ved at kede sig et hul i hovedet over at se danske amatører demonstrere livsglæde i en »positiv« film går man glad og opløftet fra en »negativ« film som Wilders. Man accepterer gerne et par kompromiser, når man bliver underholdt af professionelle. Vi håber på at få endnu flere af disse hårdtslående vittighedsværker om vore dårskeer. Paradoksalt nok får de os til at elske den verden og den tid, vi lever i.

Ib Monty.

Jeg er sgu' min egen

Prod.: Nordisk Films Kompagni, 1967.
Instr.: Erik Balling. Manus.: Klaus Rifbjerg. Foto: Jørgen Skov. Klipn.: Birger Lind. Musik: Bent Fabricius Bjerre. Dekor.: Th. Sveinbjørnsson. Medv.: Daimi, Peter Steen, Cæsar, Ove Sprogøe, Poul Reichhardt, Poul Bundgaard, Kirsten Walther, Vigga Bro, Christiane Rohde, Inge Hyllested, Gyda Hansen, Lotte Hermann, Bendt Rohde, Karl Stegger, Lise Henningsen, Henrik Wiehe, Ole Monty, Bjørn Spiro, Ejnar Nørby, Else Marie, Jørgen Beck, Poul Borum, Gunnar Bigum.
Premiere: 30. 6. 1967 i Palads.

Der er grund til at se med al mulig sympati på parret Rifbjerg-Ballings forsøg på at lade sig inspirere af andet udenlands end den fladeste commercialisme (Fredesfilmene) og de mondæne Antonioni-neuroser (»Historien om Barbara«). Og det kan synes uretfærdigt at falde over det nye team, fordi det ikke har mestret den vanskelige og krævede musical-stil i første forsøg. Men »Jeg er sgu min egen« er på den anden side blevet så ekstatiske rost af en – næsten – enstemmig presse, og Rifbjerg har selv udtalt sig om filmen i så tilfredse vendinger, at en nærmere undersøgelse af denne »succes« nok er værd at forsøge.

Vidnesbyrd fra musical-genrens mestre, Gene Kelly og Stanley Donen, tyder på, at musicalen er den filmiske kunstform, der kræver det største forarbejde, det tætteste team-work og måske også den sikreste formans. Rifbjergs manuskript er stort set kun en skitse til en musical, og Ballings instruktion er stort set kun et famlende og klunget forsøg på at få samling på tropperne. Manuskriptet har afgjorte muligheder, men er især i første halvdel håbløst episodisk og tilfældigt organiseret. Daimi møder en række mere eller mindre interessante personer, og disse enkelt-scener klistres sammen, uden at hovedpersonen uddybes nævneværdigt eller involveres i en egentlig fortløbende handling. Rifbjergs begrænsning som manuskriptforfatter er her – som ofte før – det statiske. Det kræver et usædvanligt overlegent mesterskab, hvis man helt vil give afkald på en pointerende intrige i en musical, og Balling er ikke den instruktør, der formår at fylde en situation ud dramatisk og visuelt.

I anden halvdel tilspidser handlingsgangen noget, og filmen tager sig lidt op. Der er endda to charmerende numre: Ove Sprogøes

og Poul Bundgaards dans og Cæsars og Daimis »Stilleleg for voksne« i sengen. Men også her falder filmen fra hinanden – Daimis »Ligeglad«-sang i Tivoli hensætter således katastrofalt tilskueren i samme tilstand af ligegladhed. – Bortset fra tilfældighedspræget har manuskriptet kvaliteter, som nok fortjener at fremhæves – et par velskrevne sange (især den om brevene), pudsige småscener som episoden i retten og naturligvis en mere sympatisk grundholdning end vanligt i dansk folkekomedie. Men alligevel gør de Rifbjergske tydeliggørelser sig ofte uheldigt gældende (sandsynligvis accentueret af instruktionen og spillet). Poul Bundgaards lumre tilnærmelser på Daimis sengekant er mindre morsomme end plnlige, og det samme gælder Daimis grove punktering af en opløst tjener. Disse to afsnit er gennemført udleverende, taktløse og ubehagelige og stiller desværre dyrkelsen af den sunde ungpige-uafhængighed i et noget suspækt lys (jævnfør med en lignende skævhed i sympatfordelingen i »Historien om Barbara«, hvor Barbaras ikke altid lige behagelige uafhængighed »dyrkes« uforholdsmæssigt på de stakkels bifigurers bekostning).

Ballings instruktion er – bortset fra de to ovennævnte vellykkede numre – blot for musicalitet, elegance og flair for musical-genren. Det første afsnit på optagelseshjemmet indledes både uskønt og ulogisk med næroptagelser af de syngende, og først langt henne i nummeret får vi gennem et totalbillede den stedsfornemmelse, der er nødvendig for at orientere tilskueren og derved drage ham ind i scenen. Når Daimi er ude at gå i den fri natur, ses hun i hæslige teletelise-billeder, så det virker som om hun ikke kommer ud af stedet. Ligesom i Fredesfilmene er Ballings sans for timing overordentlig usikker – en række sceneindledende totalbilleder holdes for eksempel dræbende længe, så dekorationerne får et stift tableau-præg. Hvad angår afsnittet med Poul Reichhardt og sømændene, er kommentarer vist overflødige. Blot trist, at en heltinde må se sig påduttet en så på alle måder *pauver* fantasi.

Hvor modtagelig man er for Daimis specielle butterdejs-charme, er vel i første række et spørgsmål om smagsløghed. Personligt finder jeg hende sød, rørende og velsyngende i et nummer som »brev«-sangen, men pinligt utilstrækkelig, når hun skal betage Peter Steen med – det må da vist formodes – en vis form for erotisk udstråling. Blandt andet derfor falder det kombinerede sang- og dansenummer »Jeg sætter min hat som jeg vil« i mine øjne helt til jorden.

Klaus Rifbjergs spændende og stimulerende virke som manuskriptforfatter ville vokse i betydning, hvis vore instruktører i højere grad kunne engagere sig skabende og ordnende i det råstof, han leverer. Det lykkedes for Palle Kjørulff-Schmidt i »Der var engang en krig«, men i »Historien om Barbara« og »Jeg er sgu min egen« synes instruktørerne helt at have givet op over for forlæggets skitsepræg. Dansk films »redning« vil aldrig kunne ske på manuskriptplanet, og nu som før er det først og fremmest instruktørerne af format, vi savner.

Morten Piil.